

GORAN FILIPI

IZABRANI ISTRORUMUNJSKI AMPELONIMI 4

COBISS: 1.01

Izbrani istroromunjski ampelonimi 4

Prispevek govori o istroromunjskih terminih, ki so v zvezi z vinsko trto (*Vitis vinifera*). Zajeti so nazivi iz vseh krajev, kjer še vedno govorijo istroromunjsko. Obdelanih je okoli sedemdeset oblik (osnovnih besed in besednih zvez), ki smo jih dobili kot odgovore na 14 vprašanj s pomočjo posebej pripravljene vprašalnice. Termini so leksikološko in etimološko obdelani. Vsakega avtor potrdi in primerja z gradivom iz vseh dostopnih istroromunjskih slovarjev in glosarjev drugih avtorjev, pa tudi z gradivom iz različnih slovarjev za hrvaške, (istro)beneške, istriotske in slovenske istrske govore. Za vsako obdelano besedo je podana etimološka rešitev.

Ključne besede: istroromunščina, ampelonimi, Istra, dialektologija, etimologija

Selected Istro-Romanian Ampelonyms 4

This article deals with selected Istro-Romanian ampelonyms (grape names). The terms were collected in all of the places where Istro-Romanian is still in use (Žejane, Šušnjeвица, Nova Vas, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, and Kostrčan). The words are compared to equivalent forms in Croatian, Slovenian, and Istro-Venetian dialects and, if they are originally Romance words, to the three other Balkan Romance languages (Daco-Romanian, Aromanian, and Megleno-Romanian). All of the words are lexically and etymologically explained.

Keywords: Istro-Romanian, ampelonyms, grape vine, Istria, dialectology, etymology

- 0 U članku se raspravlja o istroromunjskim nazivima koji se tiču vinove loze (*Vitis vinifera*).^{*} Obuhvaćeni su nazivi iz svih mjesta u kojima se još uvijek govori istroromunjski. Obradili smo sedamdesetak oblika (osnovnih riječi i sintagmi – s napomenom da se neki oblici razlikuju samo neznatno, fonetski ili morfološki) koje smo dobili kao odgovore na 14 pitanja. Termini su leksi-kološki i etimološki obrađeni. Svaki se obrađeni termin potvrđuje i uspoređuje s građom iz svih istroromunjskih leksičkih repertoara drugih autora koji su nam

* Riječ je o četvrtom članku iz serije *Izabrani istroromunjski ampelonimi*. Prvi je izišao u zborniku *Rojena v narečje: akademikinji prof. dr. Zinki Zorko ob 80-letnici*, ur. Marko Jesenšek, Maribor: Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, 2015 (Zora 114), 322–348. Ostali, nakon pozitivnih recenzija, čekaju na objavljivanje: drugi u časopisu Odjela za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Zadru *Croatica et Slavica Iadertina*, treći u časopisu Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja* i peti u časopisu Razreda za filološke znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti *Filologija*.

na raspolaganju, a do etimologijskih se rješenja dolazi usporedbom istrorumunjskih oblika sa sličnim u okolnim čakavskim i slovenskim govorima u Istri ali i u čakavskim idiomima otoka Krka i Dalmacije (govori otoka Krka i Dalmacije bitni su za etimologijska rješenja mnogih ir. termina zbog kretanja Istrorumunja u povijesti), odnosno s riječima iz drugih triju rumunjskih dijalekata kada je riječ o izvornim riječima. Prikupljeni se nazivi uspoređuju i s mletačkim (prije svega istromletačkim) riječima jer su mnogi čakavizmi u istrorumunjskome mletačkog podrijetla, dok je samih mletacizama u ir. jako malo. Do čakavske, istarskoslovenske i (istro)mletačke građe dolazimo iz odgovarajućih rječnika i drugih pisanih izvora, a dobar smo dio i te građe sami prikupili. Građu iz drugih rumunjskih dijalekata navodimo samo iz izvora (isto vrijedi i za građu iz drugih idioma). Osim o oblicima koji su predmetom naslova, na jednak se način razglaba i o istrorumunjskim riječima koje su s njima na bilo koji način povezane.

Za istrorumunjske oblike koje smo sami zabilježili služimo se grafijom koju smo sastavili za IrLA. Riječ je o prilagođenoj hrvatskoj latinici kojoj su dodani grafemi koji izražavaju istrorumunjske posebne glasove i posebni znakovi za digrame lj i nj:

ǎ	stražnje muklo a
ɛ	jako otvoreno e
ə	poluglas, čuje se između v i r u hrvatskoj riječi <i>vrt</i> – odgovara rumunjskome ă
č	jako umekšano č
š	umekšano š
ž	umekšano ž
z	početni glas u tal. <i>zelo</i>
ǰ	glas između hrvatskoga dž i đ
ɣ	velarni zvučni frikativ, kao u španjolskom <i>lago</i>
ǀ	hrvatsko lj
ǀ	hrvatsko nj

Naglasak u ir. riječima bilježimo podcrtavanjem naglašenoga vokala, osim ǎ koje je uvijek naglašeno. U jednosložnim riječima naglasak se ne bilježi.

Ir. imenice navode se u jednini bez člana, čemu slijede nastavci za određeni član (-u ili -a), za množinu (-o, -e, -č itd.), za množinu s određenim članom (-i, -ele ...) i na kraju odrednica roda (m., ž., n. ili bg.). Uz infinitiv glagola u zagradi se daje i oblik za 1. l. jd. prezenta. Pridjevi se bilježe samo u osnovnim oblicima, jedninski u m., ž. i n. i nakon točke i zareza slijede množinski.

Čakavske, slovenske i istromletačke riječi koje smo sami prikupili pišemo istom grafijom, a naglasak bilježimo kako je to uobičajeno u odgovarajućim dijalektološkim praksama (osim za idiome s netonemskim naglasnim sustavom – naglasak na riječima iz tih idioma bilježimo podcrtavanjem naglašena vokala), dok oblike iz literature vjerno prenosimo prema izvorniku. U citatima značenja

iz raznih rumunjskih rječnika u zagradi se ponekad daje samo najnužniji prijevod radi boljega snalaženja čitatelja koji rumunjski ne razumiju (kad je značenje posebno bitno za razumijevanje etimologije, odnosno onoga što se želi reći). Citati iz ostalih jezika rijetko se prevode.

1 VINO

U Žejanama smo zapisali *vir*, *-u*, *-ure*, *-urle m.*, u svim južnim selima *vir*, *-u*, *-ure*, *-urle bg.*

Domaća riječ: *vir* „vino“ (IrG 381, SIr 329, VIr 156, DRI 164, TIr 186, DIr 298, IrHR 214, VIrI 183¹) – dr., mr. *vin* (DEX 1162, DMr 327), ar. *vin* (DER 9266) < lat. *vīnum*, REW 9356.

1.1 Pretočiti/pretakati vino

U Žejanama i Zankovcima *pretoči* (jo *pretočes*) *viru*, u Šušnjevići *pritakej* (jo *pritakešk*) *viru*, u Jesenoviku *pritoči* (jo *pritočves*) *viru*, u Novoj Vasi *pritakej* (jo *pritakves*) *viru* i *pritoči* (jo *pritočes*) *viru*, potomje i u Letaju, Brdu, Trkovicima, Mihelima i Kostrčanu.

Za *viru* v. 1.

Od autora istrorumunjskih repertoara kojima se služimo samo Dianich ima odgovarajući oblik i to samo za perfektiv: *pri-to'či* (VIrI 150). Glagoli potječu od čakavskih tipa *pre(i)točiti*, *pre(i)takati* rasprostranjenih diljem istočne jadranske obale: npr. *pretočit* i *pretākāt* u Gologorici, *pritočiti* u Medulinu, *pritākati* u Raklju (LAIČaG 1243), *pritākāt* i *pritočit* u Selcima na Braču (RSG 292). Prefiksalna tvorba s prefiksom *pre-* [< prslav. **per(-)* (SES2 561)]. Krajnji je etimon navedenih oblika prslav. **točiti* (SES2 769).

1.2 Vino brizga/brizgne

U Žejanama, Šušnjevići i Novoj Vasi *viru kuhε*, u Letaju *viru iskre*, u ostalim mjestima *viru špricε*. U dva smo mjesta zapisali i rečenice u prošlom vremenu. *Viru zevrit-a*. (Škabići) i *Viru zešpricnit-a din bačva*. (Miheli).

Za *viru* v. 1.

Oblik *kuhε* 3. je lice prezenta glagola *kuhej*: Maiorescu navodi *cuhesc* (VIrR 102), Byhan *kuhéj* (IrG 258), Popovici *kuhéj* (DRI 103), Pušcariu *cuhéj* (SIr 307),² Sârbu i Frățilă *cuhéj* (DIr 201), Kovačec *kuhéj* (IrHR 57), Dianich *ku'hey* (VIrI 117). Mi smo u Žejanama i Šušnjevići zabilježili *kuhej* (jo *kuhesk*), u Je-

1 Dianich uz *vir*, *-u*, pl. *-ure*, *-urle* stavlja naznaku s. m. (= muški rod), što čini i uz druge imenice toga tipa. Prema našim (i najrecentnijim) anketama riječ je ipak o dvorodu.

2 Pušcariu ima i *cuhivéj* (TIr 307) i *scuhéj* (TIr 324) – prvo u značenju „kuhati“, drugo „skuhati“. Mi smo u Šušnjevići zapisali *kuhivéj* (jo *kuhivesk*) i *skuhej* (jo *skuhesk*), u Jesenoviku, Brdu i Letaju *kuhivéj* (jo *kuhives*) i *skuhej* (jo *skuhes*) te u preostalim južnim selima *kuhivéj* (jo *kuhives*) i *skuhej* (jo *skuhes*).

senoviku, Brdu i Letaju *kuhej* (*jo kuhēs*), u ostalim mjestima *kuhej* (*jo kuhēs*). Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. *kùhati* na Roveriji (RROG 132), *kùhat* u Novalji (RGNoP 325) itd.:³ „Postalo od **kuxati* (sln. *kùhati*), što je posuđeno iz stvnj. *kohhōn* (usp. njem. *kochen*), a to je posuđeno iz lat. *coquō* [...] U ostalim se slavenskim jezicima za značenje ‘kuhati’ koristi glagol naslijeđen iz psl. **variti*⁴ [...]“ (ERHJ). Usp. u Brgudu *mōšt kùha*, u Čepiću *mōšt kùha* i *vīno kùha* (IrLA 1241). Usp. npr. *Vīno kùha*. u Brgudu (IrLA 1244), Pazu, Buićima, Kringi, Jurićevom Kalu (LAIČaGgr 1244).

Oblik *iskre* 3. je lice prezenta glagola *iskrej* (*jo iskrēs*) „iskriti“: mi smo u Šušnjevcu zapisali *iskrej* (*jo iskrešk*), u ostalim mjestima *iskrej* (*jo iskrēs*). Autori istrorumunjskih repertoara kojima se služimo nemaju glagol, samo imenicu „iskra“: Byhan navodi *iskre*, *-re* (IrG 231), Popovici *iskre*, *-a* (DRI 115), Pušcariu *iskre* (SIr 312), Kovačec *iscrē*, *iscra* za Brdo i *iscra*, *-e* za Žejane (IrHR 93), Dianich *iskra* (VIrI 109). Mi smo u Šušnjevcu i Novoj Vasi zapisali *iskre*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u ostalim mjestima *iskra*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. *iskra* na Roveriji (RROG 97), Grobinštini (GG 283), u Senju (SR 41), *iskra* u Novalji na Pagu (RGNoP 272), *iskra* i *iskrit* na Braču (RBČG 309) < prslav. **jiskra* (SES2 227). Usp. npr. *Vinō iskrā* u Gračišću, *Vīno iskrā*. u Rovinjskom Selu (LAIČaGgr 1244).

Treće je lice prezenta i oblik *špricē* „šprica“: u Šušnjevcu smo zabilježili *špricēj* (*jo spricēs*), u ostalim južnim selima *špricēj* (*jo špricēs*), dok taj glagol u Žejanama nismo zapisali (što, dakako, ne znači da ga nema). U Mihelima smo zapisali i rečenicu *Vīru zešpricnīt-a din bāčva*. „Vino je špricnulo (zašpricnulo) iz bačve.“ – *zešpricnīt-a* je prošlo vrijeme glagola *zešpricnī* „štrcnuti, zaštrcnuti“: u Šušnjevcu vele *zespricnī* (*jo zespricnešk*), u ostalim južnim selima *zešpricnī* (*jo zešpricnes*), u Žejanama nismo zabilježili. Od autora istrorumunjskih repertoara kojima se služimo samo u Kovačeca i Dianicha nalazimo *šprīčēj* (IrHR 191) odnosno *šprītsey* (VIrI 170). Posuđeno iz nekog čakavskog idioma: npr. *šprīcat* na Boljunštini (RBoG 273), Grobinštini (GG 642) i Senju (SR 146), *špricāt* u Mrkočima (RGZM 639), *šprīcot* na Braču (RBČG 939). Riječ je o germanizmu, Snoj za sln. *šprīcati* „škropiti, brizgati“ piše: „Prevzeto iz nem. *spritzen* ‘brizgati’ [...]“ (SES2 738) – Istromletački *sprizar* (VG 1080 – za Rijeku), *sprisār* (DDP 260; VPB 255) vjerojatno posuđenice iz slovenskoga⁵ (u drugim mletačkim idiomima ne nalazimo potvrde) prije nego istarski germanizmi koji su prešli u čakavske govore. Oblici tipa *zešpricnī* tvoreni su s pomoću prefiksa *ze-* [< prslav. **za* (SES2 841)]. Usp. npr. *Vinō špricō z bāčve*. u Pićnu, *Vīno špricā iz bāčve*. u Marčani, *Vīno sprīca*. u Mošćenicama (LAIČaGgr 1244).

3 Oblici prošireni diljem hrvatskih prostora (OA).

4 Oblici potekli od **variti* u istom značenju, „kuhati“, u uporabi su duž jadranskih obala poprilici od Splita prema jugu: npr. *vārit* u Splitu (OA), u Korčuli (RGGK 386), *vārit* u Blatu na Korčuli (RGBK 461), *vōrit* u Visu (LVJ 74).

5 Sln. *šprīcati* diljem slovenske Istre (OA).

Za bačvu Pušcariu donosi *băţve* (Slr 304), Sârbu i Frăţilă *bačva* (Dir 190), Kovačec *báčve*, *-a*, *-i*, *-ile* za juž. s., *báčva*, *-i*, *-ile* za Žejane i *băţve*, *-a*, *-i*, *-ile* za Šušnjevicu (IrHR 36), Dianich *'băčva* (Vlrl 85). Mi smo u Šušnjevicu zapisali *băcve*, *-a*, *-i*, *-ile* ž., u Novoj Vasi *băčve*, *-a*, *-i*, *-ile* ž., u svim ostalim mjestima *băčva*, *-a*, *-i*, *-ile* ž., a u Novoj Vasi, Letaju, Trkvcima i Mihelima još i *băčva*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. Posuđenice iz nekog čakavskog govora: npr. *băčva* u Brgudu, Čepiću (IrLA 1251) i Orbanićima (ČDO 414), *bacva* u Labinu (RLG 16), *băčva* i *băčva* u Salima (RGS 25) < pslav. **bъči*, gen. **bъčьve* (HER 120).

Prijedlog *din*⁶ sastavljen je od *di* i *in* i znači uglavnom „iz“,⁷ a prijedložni je izraz *di su* u značenju „ispod“ sastavljen od *di*⁸ (= *de*, iste etimologije – v. 2.2) i *su*⁹ „pod, ispod“ < lat. *sūb*, REW 8344 > dr. *sub* (DEX 1031); ar. *su* (DDAr 986); mr. *sub* (DMr 279). Autori istrorumunjskih repertoara kojima se služimo navode *din* (Vlrl 103; IrG 207; DRI 107; Slr 308; Tir 164; Dir 206; IrHr 68; Vlrl 94), složenicu, dakle, od *di* [oblik *di* kao posebnu natuknicu imaju samo Pušcariu, Cantemir i Dianich (Slr 308; Tir 164; Vlrl 93)] i *in* [Byhan donosi *in* (IrG 230) i *on* (IrG 298), Popovici *ām* i *ān* (DRI 90), Pušcariu (*ān*) (Slr 303), Cantemir *ān* (Tir 156), Sârbu i Frăţilă *ân* (Dir 188), isto i Kovačec (IrHR 29), Dianich *an* i *am* (Vlrl 98);¹⁰ dr. *în* (DEX 519); ar. *în* (DDAr 585); mr. *an*, *ān* (DMr 14) < lat. *in*, REW 4328]. Što se prijedložnog izraza *di su* (*disu*) tiče Byhan ga navodi pod natuknicom *su* kao (*di*) *su vos* (IrG 356), Pušcariu ima *disu* „de sub“ (Slr 309) i *su* „pod“ (Slr 326), Dianich uz natuknicu *di* daje i *di su* u primjerima *di su 'stabla* „ispod biljke“, *vi'keyt-a di su vwoz* „vikao je ispod voza“ (Vlrl 93), a ima i *su* kao posebnu natuknicu (Vlrl 165), Kovačec daje *di su* (*di su*) „ispod“ (IrHR 69), a ima *su* „pod, ispod“ kao posebnu natuknicu (IrHr 185). Prijedlog *su* kao posebnu natuknicu daju još i Cantemir (Tir 181) i Sârbu i Frăţilă (Dir 281).

I u Škabićima smo uz traženo dobili i rečenicu u prošlom vremenu, *Vîru zevrit-a*. „Vino je uzavrijelo.“ Za *vîru* v. 1. Glagol *zevri* autori istrorumunjskih repertoara kojima se služimo ne bilježe. Mi smo u Žejanama čuli *zavri* (*jo zavres*), u Šušnjevicu *zevri* (*jo zevrešk*), u ostalim mjestima *zevri* (*jo zevres*). Posuđeno iz nekog čakavskog idioma: npr. *zavrèt* na Boljunštini (RBoG 320) i Grobinštini (GG 720) – tvoreno prefiksacijom *za* + *vret*: npr. *vrèt* na Boljunštini (RBoG 308) i Grobinštini (GG 695) < prslav. **vbrěti* (SES2 835).

1.3 Nepravo, patvoreno vino

U Žejanama smo zabilježili *vîru mešturejt*, u Šušnjevicu i Zankvcima *vîru fakut ku bätu*, u Mihelima *vîru ku bätu fakut*, u Škabićima i Trkvcima *vîru futurejt*, u preostalim južnim selima *vîru ku bätu*.

6 Mi smo u svim mjestima zabilježili *din*.

7 Može značiti i „od; zbog; po“ i sl.

8 I mi smo u svim mjestima zapisali *di*.

9 I mi smo u svim mjestima zapisali *su*.

10 Mi smo u svim mjestima zapisali *an* i *am*.

U svim smo mjestima kao odgovor dobili sintagme čiji je glavni član *vir* „vino“: *viru mešturejt* „vino smučkano“, *viru faturejt* „vino patvoreno“, *viru fakut ku bətu* „vino napravljeno s palicom“, *viru ku bətu fakut* „vino s palicom napravljeno“, *viru ku bətu* „vino s palicom“.11 Za *vir* v. 1.

Riječi tipa *bət* u istrorumunjskom mogu značiti „štap, palica“ (kao ovdje), „čekić, bat, malj“ i „uteg na vagi“. Čakavski repertoari kojima se služimo navode samo drugo i/li treće navedeno značenje [npr. u Senju i Komiži *bät* (SR 5, ČL 38), u Pićnu *bat* (PI 11), na Braču *bät* (RBCG 103)], no u Akademijinu rječniku, uz *bät* navode se sva: „clava, malleus, baculum, verber, patillum, surculus“ (ARj I: 205) – dakle i „palica“ i „mlat“ i „šiba“. Bilo kako bilo krajnji je etimon isti za sva značenja, u osnovi mu je sem „tući, udarati“: „Postalo od psl. *batъ [...], što je imenica izvedena od glagola *batati ‘udarati’ [...]. Slavenski korijen *bat- ‘udariti’ može biti u vezi s lat. *battuō* ‘udarati’ [...]“ (ERHJ). Mi smo za „palica; uteg na vazi; čekić“ zapisali: *bät, -u, -ure, -urle* m. u Žejanama i *bät, -u, bät, bəti* i *bät, -u, -ure, -urle* bg. u svim ostalim mjestima. Byhan ima *bət* (IrG 198), Pušcariu *bät* (SIR 304), Maiorescu *bät* (VIrR 94), Popovici *bät, -u, -urle* (DRI 92), Sârbu i Frătilă *bät, -ure* (DIr 191), Kovačec *bät, -u, -ure* (IrHR 37), Dianich *bät* (VIrI 85) – osim Dianicha svi samo u značenju „palica, štap, kolac“, dok Dianich daje i značenje „martello (= čekić)“. Možda bi se oblik mogao protumačiti i kao izvorni u značenju „palica“ koje je kasnije prošireno prema čakavskim likovima:12 u dr. je potvrđeno *bät* „palica“ (DEX 92; DER 727) – u DEX na koncu članka stoji Et. nec. (= etimologija nepoznata), dok Cioranescu najprije postavlja pretpostavku, „Probablemente el esl. *bičī* »flagellum« nastavljajući da „el fonetismo no es claro“ pa u nastavku navodi razna tumačenja drugih etimologa, i Skokovo13 što također dovodi u pitanje (DER 727). Skok, dakle, od etimona koji smo mi gore naveli, izvodi rum. *bătă* „štap“ (DEX 93 – autor i ovdje stavlja naznaku da je etimologija nepoznata). Povezivanje *bät* i *bătă* i Cioranescu i oni koje on navodi (Miklošič, Chihac i dr.), bez obzira na savršeno semantičko poklapanje, dovode u pitanje, zbog promjene *t* → *c* (rumunjskim pravopisom *ț*). Bi li ovaj istrorumunjski termin o kojem se bavimo mogao biti međučlan koji nedostaje a koji rumunjskim etimolozima koje navodimo nije bio poznat?

11 Riječ je o patvorenom, jako lošem vinu, eventualno s malo grožđa, u koje se dodaje obilato šećer i razni drugi dodatci poput prašaka, a sve se miješa palicom, zato nazivi. Semantizam „štap“ koriste svi istarski idiomi pri imenovanju ovoga vina: npr. u istriotskom *vin da bašton* u Rovinju, *vin de bašton* u Balama, *vin de bašton* u Fažani i Šišanu, *vin de bašton* u Galižani (ILA 1245); u istromletačkom *vin de bašton* u Brtonigli i Kanfanaru, *vin kon bašton* u Poreču (ImLA 1245); u čakavskom *viño nerjěno s pālicon* u Brestu, *viño s pālicon* u Pazu, *viño na pālico* u Žminju, *viño na pālicu* u Nedeščini; u perojskom *viño štāpan*; i u slovenskom jednostavno *bašton* u Borštu (LAIČLaGgr 1245).

12 Osim uz likove u značenju „palica, štap“ valja svakako pomišljati i na preplitanja, naslanjanja i slično sa (istro)mletačkim sljedbenicima lat. *battuēre*, REW 996.

13 Skok, s. v. *bät* najprije utvrđuje da je riječ o domaćoj, slavenskoj riječi i nastavlja: „U jezicima koji posudiše ovu riječ, kao Mađari od panonskih Slavena i Rumunji od dačkih Slavena mjesto *a* stoji *o* [...]; ili u rumunjskom *î, ă, o: bîță* f. »štap« [...]“ (Skok I: 120).

Oblik *fakut* je particip glagola *fāče* „činiti“ koji je ovdje u pridjevskoj uporabi. Mi smo u Šušnjevcu zabilježili *fāce* (*jo fak*), u ostalim mjestima *fāče* (*jo fak*). Osim „činiti“ glagol može značiti i „roditi“. Maiorescu ima *fac* (VIRr 104), Pušcariu *fāte* (SIR 310), Cantemir *fāce* (TIR 165), Sârbu i Frătilă *fāče* (DIR 211), Kovačec *fāče* za Jesenovik i Žejane i *fāte* za Šušnjevicu i Brdo u značenju „činiti, načiniti, raditi; napraviti, praviti; izleći, roditi“ (IRHR 76), Dianich *fwače* (VIRI 103), Radu Flora ima samo *fače* i to u primjeru uz „dan“: „o zi nu fače mladoleto“¹⁴ u značenju „činiti“ (MALGI 188). Domaći glagoli: dr. *face* (oba značenja) (DEX 363; DER 3232); ar. *fac* (DDAr 446; DER 3232); mr. *fac* (MrA 83, 150, 163, 171; DER 3232), *fat* (MrA 161; DER 3232) < lat. *facere*, REW 3128. Usp. npr. u Brgudu *naprăvleno vîno* (IRLA 1245), u Muntîcu *ucîrîno vîno*, u Šumberu *storêno vinò* (LAIČaGgr 1245).

Particip (pridjev) *faturejt* ne bilježi ni jedan od autora istrorumunjskih repertoara kojima se služimo. Glagol *faturěj* (*jo fatures*) dobili smo od ispitanika koji su nam dali i sintagmu s participom ali tek na naše inzistiranje i nisu bili u stanju ponuditi koju suvislu rečenicu s njim, pa možemo pretpostaviti da su cijelu sintagmu stvorili prema sličnim čakavskim kao npr. *faturâno vinò* u Karojbi, *faturâno vîno* u Vižinadi, *faturâno vinò* u Nedešćini, *fatŷrano vîno* u Materadi (LAIČaG 1245). Pridjev *faturan* particip je glagola tipa *faturat(i)*: npr. *faturât* i *faturêvat* „patvoriti“ na Boljunštini (RBoG 51), *faturân* (pridjev), *faturât* i *faturîvat* u Kašteliru (ČKG 203) < npr. (istro)mlet. *faturâr* „raffazzonare una cosa, ricoprendone i difetti per farla apparir più bella e migliore“ (BOE 263), *faturar* (VG 363), *faturà*, -ado agg. „adulterato. *Sto vin xe faturà*, questo vino è adulterato“ (GDDT 227). Hrvatske su sintagme mogle nastati unutar čakavskoga ili pak preuzimanjem istromletačkih kao npr. *vin fatura* u Savudriji i Vabrigi (LAIČaGgr 1245), Momjanu, Bujama i Novigradu (ImLA 1245), u svakom slučaju uz naslanjanje na njih. Krajnji je etimon lat. *factūra*, REW 3136.

Uz particip *mešturejt* Žejanci su nam bez oklijevanja dali glagol: *mešturej* (*jo meštures*) i cijeli niz rečenica s njim. Znači „iskombinirati; smućkati“ i sl. Glagol su stvorili unutar vlastita idioma prema imenici „majstor“: Maiorscu donosii *mestru* (VIRr 112), Byhan *mêstru* (IRG 275), Popovici *meštru* (DRI 125), Pušcariu *mestru* (SIR 314); mi smo u Šušnjevcu zapisali *meštru*, *meštru*, *meštri*, *meštri m.*, u ostalim mjestima *meštru*, *meštru*, *meštri*, *meštri m.* < npr. čak. *měštar* na Roveriji (RROG 158), Boljunštini (RBoG 130), u Salima na Dugom otoku (RGS 183), na Braču (RBCG 470), *měštâr* u Crikvenici (RCrG 146) < npr. (istro)mlet. *mestro* (BOE 414; VG 623), *městro* (VPI 173) < lat. *magister*, REW 5229.

Preostaje nam obraditi domaći veznik *ku* „s, sa“. Mi smo ga u svim mjestima zapisali kao *ku*; Maiorescu ima *cu* (VIRr 102), isto i Popovici (DRI 102), Pušcariu (SIR 307), Cantemir (TIR 163), Sârbu i Frătilă (DIR 201) i Kovačec (IRHR 56), Byhan i Dianich *ku* (IRG 256; VIRI 117) < lat. *cum*, REW 2385 > dr.; ar.; mr. *cu* (DEX 245; DDAr 315; DMr 82).

14 = jedan dan ne čini proljeće.

1.4 Kominjak, tanko vino, malo vino

U Žejanama *redak vir*, u Jesenoviku i Letaju *bevanda*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Brdu, Škabićima, Trkovicima, Zankovicima i Kostrčanu *bevānda*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Kostrčanu i *debul vir*, potonje i u Šušnjevići i Mihelima, u Novoj Vasi *tīrar vir*.

Nazivi tipa *bevanda* u istrorumunjskom i u čakavskim govorima iz kojih potječu imaju tri značenja: „tanko, malo vino“, „piće od razvodnjena vina, obično u omjeru pola-pola“ i „piće od vode u koju se doda par kapi octa“. Maiorescu navodi *bevandă* (VIR 95), Popovici *bevāndă* (DRI 92), Sârbu i Frătilă *bevanda* (DIR 191), Dianich *be'vwanda* (VIR 85) – Maiorescu u našem značenju, Dianich u značenju „piće od vode i vina; piće od octa i vina“, ostali samo kao „piće od vode i vina u omjeru pola-pola“. Mi smo u značenju „piće od vode i octa“ u Šušnjevići i Novoj Vasi zapisali *bevānde*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. i *bevānde*, *-a*, *-i*, *-ile* ž., u Jesenoviku *bevānda*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., a svi navedeni oblici ovoga tipa u svim mjestima znače i „piće od razvodnjena vina“. Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. *bevānda* u Brestu, *bevānda* u Krbavčićima, Tinjanu, Šorićima i Medulinu (LAIČaGgr 1246) – u značenju kojim se trenutno bavimo; *bevānda* u Ičićima, u Rovinjskom Selu, *bevuōnda* u Drenju (LAIČaGgr 1246) – u značenju „piće od vode i octa“. U čakavskim repertoarima nalazimo: *bevānda* „tanko vino; vino s vodom; piće koje se dobije dodavanjem manje količine octa u vino“ na Roveriji (RROG 31), *bevñnda* „napitak od vode i vina, piće zgotovljeno od vode i koma“ na Boljunštini (RBoG 10), *bevānda* „vino razblaženo vodom; blaže vino načinjeno od dropa uz dodatak zaslađene vode“ na Grobinštini (GG 165), isto, „vino razblaženo vodom“, u Crikvenici (RCrG 56), *bēvānda* „piće koje se pravilo od koma poslije otakanja vina i prešanja; piće od vina pomiješana s vodom u raznim omjerima“ u Trogiru (RTrCG 43), *bevōnda* „blago vino koje se dobije iz već djelomično isprešanog dropa u koji se dodaje prilična količina vode“ na Braču (RBČG 109), *bevānda* „piće od vina i prikladne (ovisi o okusu ili navici) količine vode“ u Splitu (StR 22) < (istr.)mlet. *bevanda* „vino annacquato; vinucolo“ (BOE 77), *bevanda* „acqua e vino, acqua pazza“ (VG 88), *bevānda* „vino allungato con acqua; vinello (preparato con l'aggiunta di acqua alle vinacce e lasciato in breve fermentazione)“ (DDP 41), *bevānda* „acqua e vino per dissetarsi“ (VPB 41), *bevānda* „bevanda di acqua e vino o acqua e aceto“ (VPI 51). Krajnji je etimon izveden od lat. *bibēre*, REW 1074.¹⁵

Ostaju nam tri sintagme: *redak vir* „rijetko vino“, *debul vir* „slabo vino“ i *tīrar vir* „mlado vino“. Za *vir* v. 1.

Za prvi pridjev Byhan ima *redok* (IrG 326), Popovici *redac* (DRI 143), Sârbu i Frătilă *redac* (DIR 267); mi smo ga u Žejanama, Brdu, Škabićima, Trkovicima, i Mihelima zapisali kao *redak*, *redka*, *redko*; *redki*, *redke*, u ostalim selima *retak*, *retka*, *retko*; *retki*, *retke*. Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. *rēdak* u Velim Munama, Gologoricima, *rīedak* u Žminju, *rīdak* u Rovinjskom Selu (LAIČaGgr 330), u Salima (RGS 310), *rīdak* u Splitu (StR 290) < prslav. **rěďkь* (SES2 610).

15 Tal. *bevanda* „mostra un adattamento di *bibenda* ‘che è da bere’ [...]“ (DELI 208, s. v. *bévere*).

Sintagmu *debul vir* zapisali smo samo u tri mjesta, no pridjev „slab“ poznaju svi Istrorumunji: u Šušnjevići i Novoj Vasi zapisali smo *debul*, *debul̥e*, *debul̥o*; *debuli*, *debul̥e*, u svim ostalim selima *debul*, *debul̥a*, *debul̥o*; *debuli*, *debul̥e*. Popovici navodi *debul* (DRIS 147), Pušcariu *debul* (Slr 308), Kovačec *dēbol* za Šušnjeviću (IrHR 67), Dianich *'debul* (VlRl 93). Mletacizam posuđen iz nekog čakavskog idioma: npr. *dēbul* na Roveriji (RROG 60), Vrgadi (RGV 43) i na Braču (RBČG 176), *dēbol* na Boljunštini (RBoG 34), *dēbul* u Novalji na Pagu (RGNoP 187) < (istro)mlet. *debole* (BOE 220), *dēbole* (VG 292) < lat. *dēbilis*, REW 2491. Za sintagmu usp. npr. *dēbulo vīno* u Čepiću (IrLA 1246), *dēbulo vinō* u Krtima, *slābo vinō* u Permanima, *slābo vinō* u Paradižu, *slābo vīno* u Materadi (LAIČaGgr 1246).

Pridjev *tīrar* „mlad“ u trećoj sintagmi domaći je. U Žejanama, Mihelima i Kostrčanu zapisali smo *tīrer*, *tīrera*, *tīrero*; *tīreri*, *tīrere* u Šušnjevići *tīrar*, *tīrare*, *tīraro*; *tīrari*, *tīrare*, u Novoj Vasi *tīrər*, *tīrər̥e*, *tīrər̥o*; *tīrəri*, *tīrər̥e*, u Jesenoviku, Letaju i Zankovcima *tīrər*, *tīrər̥a*, *tīrər̥o*; *tīrəri*, *tīrər̥e*, u Brdu, Škabićima i Trkovicima *tīrar*, *tīrara*, *tīraro*; *tīrari*, *tīrare*. Maiorescu ima *tīrer*, *tīreră* (VlRR 126), Byhan *tīrer* (IrG 360), Popovici *tīrer*, *-e* (DRI 158), Pušcariu *tīrar*, *-e* (Slr 327), Cantemir *tīrer*, *-e* (TlR 183), Sârbu i Frațilă *tīrer*, *-a* (DlR 288), Kovačec za Šušnjeviću i Novu Vas *tīrar*, *tīrare*, u Šušnjevići i *tīrer̥e*, za Žejane *tīrer*, *tīrera* (IrHR 197), Dianich *'tīrar* (VlRl 175). Domaća riječ: dr. *tânăr* (DEX 1076); ar. *tīnir*, *-ră* (DDAr 1035), *tīnir*, *tīniră* (DARm 528); mr. *tīnir*, *-ă* (DMr 295) < lat. *tēner*, REW 8645.¹⁶ Za sintagmu usp. npr. *mlādo vīno* u Selini (LAIČaGgr 1246).

1.5 Ciknuto vino

U Žejanama smo zapisali *kīselast vir*, u Novoj Vasi *lūtast vir* i *cāknit vir*, u Letaju, Brdu, Škabićima, Trkovicima i Kostrčanu *cīknit vir*, u Zankovcima i Mihelima *lūt vir*, potonje i u Jesenoviku uz *vīru lūt*, u Šušnjevići također *vīru lūt* uz *berse*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. U Zankovcima su nam rekli da *bersa*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. znači „vino koje zadaje na trulež“.

Osim *bersa* sve sintagme koje pridjevom određuju imenicu *vir* „vino“ (v. 1.).

U hibridnim sintagmama tipa *cīknit vir* „ciknuto vino“ pridjev (koji autori istrorumunjskih repertoara kojima se služimo ne donose) potječe od čakavskih oblika: npr. *cīknuto vīno* u Čepiću (IrLA 1247), *cīknuto vīno* u Funtani, *cīknuto vinō* u Labinu (ImLA 1247), *cīknuto* pridj. sr. r. „pokvareno, ljuto (o vinu)“ na Roveriji (RROG 46), *cīknjen* „nakiselkast (o vinu)“ u Mrkočima (RGZM 56), isto i u Medulinu (RMG 34), *cīknut* na Braču (RBČG 150) – onomatopeja (ERHJ)

U sintagmama tipa *lūt vir* i *lūtast vir* pridjev je posuđen iz nekog čakavskog govora: u Žejanama smo zabilježili *lūt*, *-a*, *-o*; *lūt*, *lūte*, u Šušnjevići i Novoj Vasi *lūt*, *-e*, *-o*; *lūt*, *lūte*, u ostalim južnim selima *lūt*, *-a*, *-o*; *lūt*, *lūte*, u Jesenoviku i

16 Pušcariu rekonstruirala vlat. **tēnērus* (EWRS-LE 1734), što preuzima i Cioranescu: „Lat. *tēnēr*, por medio de la forma popular **tēnērus*.“ (DER 8717).

Trkovicima i *lut*, *-a*, *-o*; *lut*, *lute*, u Škabićima i *jut*, *-a*, *-o*; *jut*, *jute* i *jut*, *-a*, *-o*; *juc*, *jute*. Byhan ima *lut* (IrG 270), Popovici *lut*, *-e* (DRI 122), Kovačec *luto* (n.) (IrHR 97), Dianich *ljut*, *-a*, *-o*, pl. *ljuc*, *ljuti* (Vlrl 124). Posuđeno iz nekog čakavskog idioma: npr. u Svetvinčentu *luto* (n.), u Čabrunićima *luto* (n.) (ILA 347a), u Labinu isto (ImLA 347a), u Medulinu, Senju, Bibinjama *ljut* (RMG 121; SR 69; RBiG 368), u Funtani *juto* (n.) (ImLA347ab), u Brgudu *jut* (IrLA 347ab), na Braču *jut* (RBCG 360) < prslav. **ljūtъ* (ERHJ).

U sintagmi *kiselast vir* pridjev je također hrvatski, preuzet iz nekog čakavskog idioma: u Šunjevici i Novoj Vasi zapisali smo *kisel*, *kisele*, *kiselo*; *kisel*, *kisele*, u svim ostalim mjestima *kisel*, *kisela*, *kisele*; *kisel*, *kisele*, u Jesenoviku i Brdu i *kisel*, *kisele*, *kiselo*; *kisel*, *kisele*. Byhan donosi *kise* (IrG 241), Popovici *kise*, *-o*, *-la* (DRI 118), Sārbu i Frāṭilā *kisel*, *kisla*, *-o* (Dir 222), Dianich *kisel*, *-a*, pl. *kiselj*, *kisele* (Vlrl 113). Posuđeno iz čakavskoga: npr. *kiselas* na Boljunštini (RBoG 91), *kisel* u Čepiću (IrLA 347b), *kisel* u Labinu (RLC 123), *kisē* na Ižu (RGI 138), *kiselo* (n.) u Svetvinčentu, Čabrunićima, Ližnjanu (ILA 347b) < prslav. **kyselъ* (ERHJ).

Od autora istrorumunjskih repertoara kojima se služimo samo Dianich ima imenicu *bersa* (Vlrl 84). Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. *bērsa* „ber-sa, pokvareno, pljesnivo vino“ u Mrkoču (RGZM 30), *bērsa* „kiselost (o vinu)“ na Roveriji (RROG 31), *bersa* „vinska gljivica“ (RBoG 11) i povr. gl. *zbersit se* „ciknuti (vino), pokvariti se“ na Boljunštini (RBoG 320), *bērsa* „vinski talog, plijesan, vinum mucidum“ i povr. gl. *zbērsiti se* „kaže se o vinu koje prelazi u ocat“ u Vodicama (ID 156), povr. gl. *bērsāt se* „kvariti se (odnosi se na vino, čovjeka, posao)“ na Grobinštini (GG 164), *bērsa* „trop ili talog vinski koji se po dućanima prodaje za bojadisanje“ u Lici (Skok I: 218, s. v. **brs**). Hrvatski oblici vjerojatno potječu od (istro)mletačkih. U rječnicima (istro)mletačkih idioma nalazimo samo imenicu *bersa* „vino guasto“ (VDP 24) i pridjev *bērso* „ammuffito“ (DDP 41); češći su oblici s početnim *v-*: npr. *versa* „vino guasto“ (NDDT 349), *versa* „vino che si da muffa“ (GDDT 781), *vērsa* „vino guasto“ (VPB 284), *versa* „vino che si da muffa“ (VG 1215). Doria za *versa* pretpostavlja „di lat. *versa* (da *vertere* »rivoltare«¹⁷)“ (GDDT 781). I Skok daje istu etimologiju: „u istrom. *bersa*, *bierto* pored *vērsa*, poimeničeni participi perfekta na *-s* i *-t* od lat. *vertere*“ uz napomenu „Možda se umiješala i ibernska riječ *brisa*“ (Skok I: 218, s. v. **brs**).¹⁸ Ako prihvatimo Skokovu usputnu pretpostavku i etimon naveden u bilješci prihvatimo kao ishodište za navedene oblike s početnim *b-*, mogli bismo pomišljati da su oni u čakavskim istarskim govorima posljedici starijih jezičnih slojeva (pogotovo jer postoje samo u istriotskom – *bersa* i pridjev¹⁹ *berso* koje smo mi naveli iz pulsko-mletačkoga su, pa bi lako mogli biti i kroatizmi), a u prilog Skokovoj pretpostavci išao bi i areal na kojem se oblici s *b-* protežu (v. Skok I: 218).

17 *vērtēre*, REW 9249.

18 Prema *brisa* „Weintrester“, REW 1307, iz čega Meyer-Lübke izvodi aragonski, katalonski i valencijski *brisa*.

19 Usput, pridjev smo zabilježili i za čakavski: *bēselo vino*, u Brgudu (IrLA 1247).

2 VINSKI PODRUM

U Žejanama i Zankovcima *konobe*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevi i Novoj Vasi *konobe*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u svim ostalim mjestima *konoba*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.

Maiorescu ima *canobă* (VIR 97), Byhan *konóbe* (IRG 245), Popovici *conobę* (DRI 99), Cantemir *conóbe* (TIR 162), Sârbu i Frăţilă *conoba* (DIR 199), Kovačec *conóbe* (IRHR 52), Dianich *ko'nwoba* (VIRI 115). Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. *konôba* i *kanôba* na Roveriji (RROG 122; RROG 109), *konôba* na Boljunštini (RBoG 98), u Crikvenici (RCrG 123), u Brgudu i Čepiću (IRLA 1248), na Grobinštini (GG 318), na Ižu (RGI 147), *kanôba* u Rovinjskom Selu (LAIČaGgr 1248), *kónoba* u Splitu (StR 147). „Rana posuđenica iz latinakoga *canaba* ‘krčma, koliba’, nepoznate etimologije. Možda posuđeno iz istoga izvora kao grč. κάναβος ‘drveni okvir’“ (ERHJ). Oblici tipa *kanoba* križani su s mletacizmima tipa *kano-va*, *kanava*²⁰ [npr. u Krtima *kânuva* (LAIČaGgr 1248)] < mlet. *cànova* (VG 161; GDDT 123), *cànava* (VG 158; GDDT 119) < lat. *canāba*, REW 1566.

2.1 Sniziti se (o vinu u bačvi)

U Žejanama nismo dobili odgovor. U Šušnjevi *kalej* (*jo kalešk*), u Jesenoviku *kalej* (*jo kales*), u Novoj Vasi *kalvε se* (3. l. jd. prezenta), u Letaju *kalivǰj se* (*jo me kalives*), u ostalim južnim selima *kalej se* (*jo me kales*).

Byhan ima *kalej* (IRG 236), Popovici *calej* (DRI 96), Pušcariu *calivěj* (SIR 305), Sârbu i Frăţilă *calęi* (DIR 195), Dianich *kal'ey* i *kali'vey* (VIRI 110). Mletacizam posuđen iz nekog čakavskog govora: npr. *kalăti* i *kalivăti* na Roveriji (RROG 106), *kălăt* i *kalivăt* (*se*) na Boljunštini (RBoG 83), *kălăt* i *kalivăt* na Grobinštini (GG 296), *kălăt* u Brgudu (IRLA 1282) i Crikvenici (RCrG 115), *kalăt se* u Čepiću (IRLA 1282), *kalăt* (*se*), i *kalivăt* (*se*) u Novalji na Pagu (RGNop 289, 290), *kalăt* i *kalivăt* u Blatu na Korčuli (RGBK 186), *kălăt* i *kalavat* (*se*) u Splitu (StR 131) < mlet. *calăr* (BOE 117; VPB 60; DDP 56), *calar* (VG 144; GDDT 112) < lat. *calāre*, REW 1487.1.

2.2 Koprena koja se stvara na površini vina u bačvi

U Žejanama *yrâmpa*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevi *skrobu* (*skrob*, *-u*, *-ure*, *-urle* bg.) *văr de vir*, u Trkovicima *škorupu* (*škorup*, *-u*, *-ure*, *-urle* bg.) *de vir*, u preostalim južnim selima *škorupu* (*škorup*, *-u*, *škorup*, *-i m.*) *de vir*.

Za *yrâmpa* v. 2.4 – što se semantizma „cvijet“ tiče (*yrâmpa* = vinski cvijet) usp. npr. u Brgudu *cvět na vînu* (IRLA 1283), u Brestu *cvět*, u Damjanićima *cvîet*, u Golašu i Medulinu *cvît*; u Savudriji *fjor*; u Borštu *ružica*; u Peroju *cvjêt* (LAIČaGgr 1283).

Imenicu *skrob* u ovom značenju zapisali smo samo u Šušnjevi, u obliku sintagme *skrobu văr de vir*, doslovce „koprena poviše vina“. U tom značenju, *skrwob* „velo che si forma sul vino“ samo Dianich, ostali kao značenje navode „vrsta palente“:²¹

²⁰ Usp. i sln. *kânova* u Borštu (LAIČaGgr 1248), *kaniva* i *kanoba* u Novoj Vasi (ImLA 1248).

²¹ To značenje, „farina, semolino“, i Dianich stavlja na prvo mjesto.

Maiorescu donosi *scrob* (VIrR 121), Byhan *skrob* (IrG 341), Pușcariu *scrob* (SIr 324), Cantemir *scrob* (TIr 177), Sârbu i Frățilă *scrob* (DIr 272). Mi smo imenicu toga tipa u značenju „palenta; griz“ i sl. zapisali u svim selima: u Žejanama *škrob*, **-u**, **-ure**, **-urle m.** i *skrob*, **-u**, **-ure**, **-urle m.**, isto i u drugim mjestima ali kao *bg.*, osim u Šušnjevići gdje nismo čuli oblika s početnim *š-*, premda su oni danas mogući. Ako nije domaće²² posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. *skròb* i *škròb* „rijetka palenta“ na Roveriji (RROG 246, 271), *škròp* „kukuruzna kašica“ na Boljunštini (RBoG 269), *skròp* „dish resembling *palēnta* but with more fat“ u Orlecu (ČDOC 351), *skròb* „kašica“ u Labinu (RLC 249) < prslav. **skròbъ* (SES2 731). Oblici južnije duž Jadrana (barem prema rječnicima koje konsultiramo) nisu u uporabi, pa zaključujemo da su ih Istrorumunjski preuzeli tek u Istri. Drugi i treći element sintagme o kojoj raspravljamo hibridni je priloški izraz *vər de* „poviše, iznad, na“ sastavljen od jednog domaćeg, {*de*: u svim smo mjestima zapisali *de* [*de* (VIr 103; IrG 204; DRI 106; SIr 308; TIr 164; DIr 205; IrHR 66)] < lat. *de*, REW 2488 > dr. *de* (DEX 262); ar. *di* (DDAr 382; DArM 191); mr. *di* (DMr 107)]; i jednog stranog elementa (*vər*). Od autora istrorumunjskih repertoara kojima se služimo samo Dianich ima *vər de* „sopra *vər de fwok* sopra il fuoco *vər de kwap* sopra la testa“ (VIrI 182). Riječ je o apokopiranom obliku imenice tipa *vərĥ* „vrh“: Byhan donosi *vørĥ* i *vrĥ* (IrG 385, 386), Sârbu i Frățilă *vârĥ* (DIr 296), Kovačec *vârĥ*, **-u**, **vârĥure**, **-urle** za Šušnjeviću i Žejane (IrHR 211). Mi smo u Žejanama zapisali **vørĥ**, **-u**, **-ure**, **-urle m.**, isto i u južnim selima ali kao *bg.*, dok u Jesenoviku, Letaju, Brdu, Trkovicima, Mihelima i Kostrčanu kažu još i **vørĥ**, **-u**, **vrĥ**, **vrĥi m.** Mogla bi biti i domaća riječ, svakako naslonjena na hrvatske oblike [npr. *vørĥ* u Čepiću (IrLA 73.), Vižinadi, Ičićima, Kringi i Šorićima (LAIČaGgr 73)]: dr. *vârĥ* (DEX 1152), *vîrĥ* (DER 9294: „Var. ant.“ = starija inačica); mr. *vâr*. (DMr 331). Bilo kako bilo, krajnji je etimon prslav. **vêrxъ* (SES2 835). Za *vir* v. 1.

Sintagma *škòrupu de vir* (za *vir* 1) doslovce znači „skorup od vina“. Osnovno je značenje oblika tipa *škòrup* „skorup (o mlijeku)“. Mi smo u Žejanama zapisali *škrelub*, **-u**, *škrelube*, *škrelubele m.*, u Šušnjevići *škòrup*, **-u**, *škòrup*, *škòrupi m.* i *škòrup*, **-u**, *škòrupe*, *škòrupele bg.*, u Jesenoviku *škòrup*, **-u**, *škòrup*, *škòrupi m.*, u ostalim južnim selima *škòrup*, **-u**, *škòrup*, *škòrupi m.* Popovici ima *şcorup* (DRI 154), Cantemir *şcòrup* (TIr 180), Dianich *škorup* i *škworup* „panna, velo che se si forma sul latte, sul vino“ (VIrI 169). Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. *škòrup* u Brgudu i Čepiću (IrLA 1496), u Pićnu, Ičićima, *škòrûp* u Mošćenicama, *škòrûp* u Karojbi (LAIČaGgr 1496), *škòrup* u Škabrnji RGMŠ 108), u Bibinjama (RBIg 630), *škòrup* i *škòrup* u Korčuli (RGGK 318), *škòrûp* u Splitu (StR 304), *škòrup* u Trogiru (RTrCG 377); *škərlûp* u Brestu, *škərlûp* u Golgorici i Lindaru, *škərlûb* u Pazu (LAIČaGgr 1496). Skok drži oblike tipa *skorup* sekundarnima nastalim disi-

22 U dr. postoji slavizam *scrob* i u našem značenju (DAR 394; DEX 965). Za druge rumunjske dijalekte ne nalazimo potvrdu.

milacijom iz redukcije neobične suglasničke skupine *rl > r* oblika tipa *škarlub* (Skok III: 266). Krajnji je etimon prslav. **skorlup(a)* (Skok III: 266).

2.3 Talog

U Žejanama smo kao odgovor na pitanje dobili *krāčine, -ele* ž. ali u značenju „sluzava tvar u vinu ili octu“. U Šušnjevići *fundācile de vir*, u Novoj Vasi *fundācile de vir*, u Škabićima *fundācu de vir*, u Brdu, Trkocima, Kostrčanu, Zankovcima i Mihelima *fundācile de vir*, u Mihelima i *fēca de vir*, U Jesenoviku *mutežu de vir*, u Letaju *ča gusto de vir*.

Za de v. 2.2, za vir 1.

Žejanski naziv *krāčine* usamljen je (autori ir. repertoara kojima se služimo nemaju ga). Temeljito smo pregledali i sve čakavske repertoare koji su nam na raspolaganju (pedesetak) i ni u jednom nismo našli odgovarajućih oblika, a nema ih ni u našim atlasima. Nalazimo ga samo u Akademijinu rječniku: *kračina* „slijepljeno vino na bačvi s dvora, jal' vodeni talog pri sudu jali pri lokvi poput kore. Kračina od vina dobra je priviti, kad se čelade opari“ (ARj V: 429).²³ Pitanje etimologije za sada ostavljamo otvorenim, no možemo pretpostaviti da su Istrorumunji termin posudili dok su još bili u Cetinskoj krajini.

Imenicu *mutežu* (*mutež, -u, mutež, muteži m.*²⁴) čuli smo samo u Jesenoviku (što nikako ne mora značiti da je ostali ne poznaju) dok smo pridjev „mutan“ od kojega imenica potječe zapisali u svim mjestima: u Šušnjevići i Novoj Vasi *mutān, mutne, mutno; mutni, mutne*, u svim ostalim mjestima *mutān, mutna, mutno; mutni, mutne*. Sārbu i Frāṭilā imaju *mutān* (Dir 231), Kovačec *mūtān, mūtne, -tni, -tne* za Brdo i *mūtān, -tna, -tni* za Žejane (IrHR 122), Dianich '*mutān, 'mutna, -o, pl. -i, -e* (VIrI 129) – imenice nemaju. Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. *mūtān* i *mūtēž* na Roveriji (RROG 165), *mūtān* na Grobinštini (GG 382), *mūtān* i *mūtēžina* (uvećanica) u Novalji na Pagu (RGNop 385), *mūtni* u Orlecu (ČDOC 302), *mūtān* na Braču (RBČG 501) i u Senju (SR 79) – sve u značenju „mutan“ i „mutež“. U osnovi je navedenih oblika prslav. **mōtbn̄* ← **mōtīti* (SES2 417, s. v. *mōten*).

Likove tipa *fundācile* najčešće se rabi u značenju „talog od kave“,²⁵ no može i za druge taloge, za što potvrdu nalazimo i u Dianicha (koji jedini od svih autora istrorumunjskih repertoara kojima se služimo ima oblik): *fun'dwaća, pl. fun'dwać, -i, -ile*²⁶ „fondi del caffè, del vino, feccia“ (VIrI 102). Taj oblik za termin o kojem

23 Navod prema građi M. Pavlinovića, vrijedi dakle za okolicu Makarske.

24 Usp. u Splitu *mutēžina* „zamućeno vino, vino s talogom“ (StR 190) i na Braču *mūtēž* „mutljavina, talog“ (RBČG 501).

25 Samo u tom značenju srodne smo oblike zabilježili i u drugim južnim selima: u Novoj Vasi *fundāče, -a, -e, -ile* ž., u ostalim *fundāča, -a, -e, -ele* ž., u Trkocima i Letaju još i *fundāča, -a, -e, -ele* ž., a u Jesenoviku još i *fundāč, -u, fundāč, fundāči m.*

26 Dianich stavlja oznaku da je riječ o muškom rodu imenice. Oblik *fun'dwaća* u mn. ne može biti *fun'dwać*, nego samo onako kako slijedi, *-i, -ile*, dakle ž. r. Trebalo bi: *fun'dwaća, pl. -i, -ile*. Pretpostavljamo da je htio pokazati imenicu u m. rodu (*fun'dwać*) pa se predomislio i pri preoblikovanju natuknice ostavio pogrešne stvari.

raspravljamo rabe i mnogi istarski Talijani: mi smo zapisali *fondači* u Bujama, Funtani i Labinu, *fundači* u Kanfanaru i *fondačo de l ojo*²⁷ u Rijeci (sve ImLA 1601). Šušnjevcu su svoj termin posudili od Hrvata:²⁸ npr. na Roveriji *fundäče* plt. (RROG 80), u Medulinu *fundäc* (RMG 67), isto i u Senju (SR 32), u Crikvenici *fündäčē* (RCrG 94), u Splitu *fundač* (StR 82) < (i)mlet. *fondacio* (VG 390), *fondacio* (DDP 112), *fondäci* (VDVD 82). U osnovi je ovih riječi lat. **fündus*, -*öris*, REW 3585.2.

Oblike tipa *murga* ne nalazimo u autora istrorumunjskih repertoara kojima se služimo. (Istro)mletacizmi posuđeni iz nekog čakavskog idioma: npr. *mûrga* u Svetvinčentu i Valturi (ILA 1601), na Hvaru (RPZ 166), *mûrka* u Funtani i Labinu (ImLA 1601), na Braču (RBČG 499) < (i)mlet. *morga* (BOE 426; VG 649), *morcia* (VG 648), *mòrcia* (DDP 169), *morka* (ImLA – za Momjan, Buje, Motovun, Tar, Višnjan, Kanfanar), *murka* (ImLA – za Mali Lošinj)²⁹ < lat. **amürcüla*, REW 435.

Sintagmu *fēca de vir*, doslovce „talog od vina“ zapisali smo samo u Mihelima (autori istrorumunjskih repertoara kojima se služimo ne donose odgovarajućih oblika ni za sintagmu ni za imenicu). Oblici tipa *feca* u većini istarskih idioma znače i „talog“ i „kvasac“: npr. u čakavskim idiomima za „talog“ *fēca* u Krbavčićima, Vižinadi, Karojbi, Pazu, Musaležu, Svetom Petru u Šumi, Viškovićima, *fēca* u Ročkom Polju (LAIČaGgr 1284), za „kvasac“ *fēca* u Buićima, Tinjanu, Gračiću, Pićnu, Kringi, Selini, Damjanićima, Žminju, Jurićevom Kalu, Golašu, Rapcu, Presiki, Bijazićima, Drenju, Hrbokima, Viškovićima, Raklju, Marčani, Muntiću i Medulinu (LAIČaGgr 701); u perojskom govoru za „kvasac“ *fēca* (LAIČaGgr 701); u slovenskim istarskim govorima za „talog“ *fēče* u Novoj Vasi (ImLA 1284), *fēce*, *fēcā* u Borštu (LAIČaGgr 1284); u istromletačkim govorima za „talog“ *feca* u Novigradu, *feca de vin* u Rijeci, *feca de l vin* u Motovunu, *fěša* u Bujama (ImLA 1284), za „kvasac“ *fēca* u Momjanu, Brtonigli, Rijeci, Motovunu, Brkaču, Taru, Višnjanu, Poreču, Funtani, Labinu, *fěša* u Vrsaru, *fěša* u Bujama i Novigradu (ImLA 701); u istriotskim za „talog“ *fěsa* u Šišanu i *fěša* u Vodnjanu (ILA 1284), za „kvasac“ *fjěsa* u Rovinju, *fěša* u Balama, Vodnjanu, Galizani, *fěsa* u Šišanu (ILA 701). U istrorumunjskom smo za „kvasac“ oblik zapisali samo u Škabićima: *fēca*, -*a*, -*e*, -*ele* ž. (IrLA 701).³⁰ Istrorumunji su oblike o kojima razglabamo

27 Isto i u mletačkom: *fondachio de l'ogio* (BOE 278, s. v. **fondächio**).

28 Tip *fondača*, *fondač* i sl. u uporabi je diljem Istre (OA), a tipa *fundača* i *fundač* i diljem Istre i Dalmacije (OA).

29 Potonje prema hrvatskim oblicima.

30 Za kvasac smo u Žejanama zabilježili *kvās*, *u*, *kvāsure*, *kvāsurle* m. i *krīma*, -*a*, -*e*, -*ele* ž., u Šušnjevcu i Novoj Vasi *krīme*, -*a*, -*e*, -*ele* ž., u ostalim juž. selima *krīma*, -*a*, -*e*, -*ele* ž. Byhan ima *krīme* (IrG 255), Popovici *crime* (DRI 102), Cantemir *crime* (Tlr 163), Kovačec *crīma* za Žejane (IrHR 56), Dianich *krīma* (Vlr 116); Sârbu i Frățilă *cvas* (Dlr 201), Kovačec *cvās* za Žejane (IrHR 60). Oblici tipa *kvas* posuđeni su iz nekog čakavskog govora: npr. *kvās* u Brestu i Mošćenicama *kvās* u Krbavčićima i Svetom Petru u Šumi (LAIČaGgr 701) i u Senju (SR 63) < prslav. **kvāsъ* (SES2 340). Oblike tipa *krīma*, zbog značenja i zbog -i- umjesto -e-, vjerojatno ne možemo jednoznačno povezati s mletačkim tipa *crema* „krema, pomada; vrhnje, šlag“ [npr. *crema* (BOE 207; VG 263), *crēma* (VPB 87); krajnji je etimon lat. *chrīma* (grč.), REW 1887].

posudili iz nekog čakavskog idioma gdje su mletacizmi: mlet. *fezza* (BOE 267), *feza* (VG 370) < lat. **faecea*, REW 3139. Tip je poznat i južnije. Akademijin rječnik uz *fěca* „talog (osobito od vina)“ daje naznaku „i u naše vrijeme u Dubrovniku“ (ARj III: 47): u Dubrovniku *fěca* „kvasac“ (NDuR 29), *фѣца* „људски олош“ (RDG 424), u Visu *fěca* „vinski talog“ (LVJ 105), u Splitu *fěca* „vinski talog“ (StR 72).

Sintagma *ča* [*ča* pokaz. prid. i zam.³¹ ž. r. (u Šušnjevići smo zapisali *ca*, u Žejanama *čā*, u ostalim mjestima *ča*) koji bilježe svi istrorumunjski repertoari kojima se služimo, a uz ovaj odjeljak navodimo samo Kovačeca: *čēla*, *čā* (*ča*), *čēli*, *čale* (*čāle*) (IrHR 61). S natuknice upućuje na oblike *ṭela* i *ačela*. Uz drugi oblik daje cjelovitu i iscrpnu informaciju o svim oblicima pridjeva (zamjenice) pa je prenosimo u cijelosti: „*ačēla*, *ačā* (*ačā*, *ača*), *ačēl*, *ačāle* [*čēla*, *čā* (*ča*), *čēl*, *čāle* (*čāle*)] (Ž); *čāla* (*čēla*), *ča* (*čā*), *čēl*, *čale* (*čāle*, *čāle*) (J); *ṭāla* (*ṭēla*) *ṭa* (*ṭā*), *ṭēli*, *ṭale* (*ṭāle*, *ṭāle*) (S) pokaz. zamj. (pokaz. pridj.) – onaj, ona, ono (često sa službom odr. člana, odnosno radi izražavanja roda i broja ili pak radi poimeničenja pridjeva, bez pravoga pokaznog značenja (IrHR 21). Dr. *acel*, *acela* (DEX 6; DER 43); ar. *aṭel*, mr. *ṭela* (DER 43) < lat. **ecce-illu* (DEX 6)] *gusto de vir* doslovce znači „ono gusto od vina“.

Ostaje nam obraditi srednji rod hrvatskoga tipa pridjeva „gust“: u Šušnjevići i Novoj rekli su nam *gust*, *guste*, *gusto*; *gust* i *gusti*, *guste*, u ostalim južnim selima *gust*, *gusta*, *gusto*; *gust* i *gusti*, *guste*, u Žejanama *ṭust*, *ṭusta*, *ṭusto*; *ṭust*, *ṭuste*, u Zankovcima i *gust*, *guste*, *gusto*; *gust* i *gusti*, *guste*: od autora istrorumunjskih repertoara kojima se služimo samo Dianich ima *gust*, *-a*, *-o* (VIrI 106); npr. *gūsto od vīna* u Ližnjaju (ILA 1284), *gūsto* u Golašu i Medulinu, *gūosto* u Damjanićima (LAIČaGr 1284) – sve u značenju „vinski talog“, *gūst* u Senju (SR 38) i na Braču (RBČG 275) < prslav. **gōstb* (SES2 184).

2.4 Vinski cvijet

U Žejanama smo zabilježili *roža* (*roža*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.) *de vir*, u Šušnjevići, Novoj Vasi, Trkovcima i Zankovcima *cvetu* (*cvet*, *-u*, *-ure*, *-urle* bg.) *de vir*, u ostalim južnim selima *cvetu* (*cvet*, *-u*, *cvet*, *-i* m.) *de vir*.

Za *de* v. 2.2, za *vir* 1.

Oblici tipa *cvet* posuđeni su iz nekog čakavskog govora: Byhan ima *tsvét*, *-u*, *-ti*, *-turle* „cvijet“ (IrG 373), Cantemir i Sârbu i Frăṭilă *ṭvet*, *-ure* „cvijet“ (Tİr 184; Dİr 291), Popovici *ṭvet*, *-u* „vrhnje“ (DRI 161), Dianich *tsvet* „vinski cvijet“ < npr. u Brgudu i Čepiću *cvīt* (IrLA 1285), u Valturi *tsvīt*, u Ližnjaju *tsvīt* (ILA 1285) < prslav. **květъ* (SES 64).³² Navedene sintagme odgovaraju čakavskim istoznačnicama: npr. *cvēt ud vīnā* u Krbavčićima, *cvīt od vīna* u Buićima, Musaležu, *cvīt od vīna* u Jurićevom Kalu, *cvīt od vīna* u Golašu (LAIČaG 1285).

31 U našem slučaju pridjev.

32 Oblik *cvet* poznaju i Žejanci, *cvet*, *-u*, *-ure*, *-urle* m., ali, barem prema našim anketama, samo u značenju „pelud, cvjetni prah“.

Žejansko *roža*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. moglo bi biti preuzeto iz čakavskih okolnih govora [oblici tipa *roža*, *rožica* „cvijet“ prošireni su diljem Istre i Kvarnera i mogu se protumačiti kao mletacizmi, mlet. *rosa* „ruža“, BOE 583 < lat. *rōsa* „ruža“, REW 7375 s promjenom značenja „ruža“ → „cvijet“ do koje je moglo doći ili preko utjecaja slovenskih govora ili neovisno o njima (u slovenskim govorima oblici tipa *roža*, *rožica* znače „cvijet“, no i u slovenskom je prvotno značenje bilo „ruža“ – slov. *roža* Metka Furlan tumači kao germanizam latinskoga podrijetla, stvnjem. *rōsa*, srvnjem. *rōse* (SES 546)]. Mogućih kombinacija ima dosta: žejanska bi riječ mogla biti izravna posuđenica iz slovenskih govora; čakavski oblik također je mogao biti izravno preuzet iz slovenskih govora, pa onda posredovan u ir.; slovenski bi oblici u istarskim slovenskim govorima³³ također mogli biti mletacizmi koji su promijenili značenje pod utjecajem standarda; i čakavski oblici mogli bi biti germanizmi (v. i Skok III: 174, s. v. *rūsa*), itd.

2.5 Vinski kamen, vinski srijež

U Žejanama Smo zapisali *grāmpa*, *-a*, *-i*, *-ile* ž., u Šušnjevi i Novoj Vasi *grāmpa*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. i *grāmpa*, *-a*, *-i*, *-ile* ž., u Letaju i Zankovcima *grāmpa* (*grāmpa*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.) *de vir*, u Brdu, Škabićima, Trkovicima, Mihelima i Kostrčanu samo *grāmpa*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Jesenoviku *arpa* (*arpa*, *-a*, *-i*, *-ile* ž.) *de vir*.

Oblike tipa *grampa* autori istrorumunjskih repertoara kojima se služimo ne navode. Riječ je o posuđenicama iz nekog čakavskog govora iz Istre:³⁴ npr. *grāmpa* na Boljunštini (RBoG 63), *grāmpa* u Mrkočima (RGZM 140), Ročkom Polju, Gologoricu, Rovinjskom Selu, *grāmpa* u Krtima, *grāmpa* u Karojbi, *grōmpa* u Krbavčićima (LAIČaGgr 1286), *grāmpa* u Čepiću (IrLA 1286).³⁵ Skok uz *grampa* (istročakavski) navodi: „Štrekelj nije imao jedinstvenog mišljenja o postanju. Dovodio je u vezu najprije s tal. *rappa* »Schrunde, Kruste, Runzel« < srvnjem. *rappe*; zatim je pomišljao na unakrštanje tal. *gromma* [...] i *greppa* »ruga, grinza«. [...] Najbliže stoje istrorom. *grapá*, *gropa* »rugoso«.“ (Skok I: 607)³⁶ Oblik je zacijelo predmletački ostatak.³⁷

Sintagma *arpa de vir* doslovce znači „kamen od vina“ (za *de v.* 2.2, za *vir* 1.): Za „kamen“ smo u Šušnjevi i Novoj Vasi dobili odgovor *arpe*, *-a*, *-i*, *-ile* ž., u svim ostalim mjestima *arpa*, *-a*, *-i*, *-ile* ž. Byhan donosi *arpe* (IrG 301), Puščariu *arpe* (SIr 304), Cantemir *arpe* (TIr 158), Sârbu i Frățilă *arpe* (DIr 190), Kovačec *arpa*, *arpi*, *-ile* za Žejane i *arpe*, *-a*, *-i*, *-ile* za južna sela (IrHR 34), Dianich *arpa* (VIrI 100). Domaća riječ: dr. *râpă* (DEX 896); ar. *ripă* (DDAr 907), *râpă* (DAS 243); mr. *rôpă*, *ropă* (DMr 251) < lat. *rîpa*, REW 7328 – dačkorumunjski

33 Usp. *ružica* „vinski cvijet“ u Borštu u sln. Istri (LAIČaG 1285). I čakavski: *ryžice od vinā* u Rapcu, *rôžice* u Pićnu, *rôžica* u Šumberu, *râžica* u Drenju (LAIČaG 1285).

34 Istrorumunjski su dakle riječ preuzeli tek nakon dolaska na Krk i u Istru.

35 Usp. sln. *grampa* u Novoj Vasi (ImLA 1286) i *grāmpa* u Borštu (LAIČaG 1286).

36 Isto to i Bezljaj navodeći na kraju da Skok upozorava da je oblik najbliži istriotkim oblicima *grapá* i *gropa* (ESSJ I: 170).

37 Mi smo oblik zabilježili i u tri istromletačka idioma: *grampa* u Motovunu, Brkaču i Taru (ImLA 1286). Posuđeno iz čakavskoga.

i arumunjski likovi nastavljaju značenje iz latinskoga („klisura“ i sl.), dok je u meglenoromunjskom značenje kao i u istrorumunjskom, „kamen“.

2.6 Plijesan

U Žejanama i Škabićima kao odgovor dobili smo odgovarajući pridjev hrvatskoga tipa, *plisnīv, plisnīva, plisnīvo; plisnīv, plisnīve* u Žejanama i *plišnīv plišnīva, plišnīvo; plišnīvi, plišnīve* u Škabićima, dok smo u Mihelima dobili dvije sintagme, *tuhlīva (tuhlīv, tuhlīva, tuhlīvo; tuhlīv, tuhlīve) bāčva* i *plisnīva (plisnīv, plisnīva, plisnīvo; plisnīv, plisnīve) bāčva*. U Šušnjevcici smo zabilježili *mufe, -a, -e, -ele* ž., u svim preostalim mjestima *plis, -u, plis, -i m.*³⁸

Od autora istrorumunjskih repertoara kojima se služimo samo u Dianicha nalazimo *mu'fa* (VIrI 129), *plis* i *plis'niv* (VIrI 144). Oba su oblika preuzeta iz nekog čakavskog govora, prvi je mletačkog podrijetla: npr. *mūfa*³⁹ u Permanima, Viškovićima, Pazu, Ičićima i Kringi (LAIČaG 1287), Splitu (StR 187), *mūfa* u Karojbi i Materadi (LAIČaG 1287) < mlet. *mufa* (BOE 431; VG 657; GDDT 391), *mūfa* (DDP 170; VPB 162) – „Dalla radice *muff-* ‘muffa’, che sta alla base di parole romanze e germaniche fra le quali non è facile stabilire rapporti di priorità“ (DELI 1014); npr. u Čepiću *plīs* (IrLA 1287), u Brestu *plēs*, u Medulinu *plīs* (LAIČaGgr 1287), na Roveriji *plišnjīv* (RROG 201), na Grobinštini *plīsnīv* (GG 477), u Crikvenici *pljīsnjīv* (RCrG 184), u Novalji na Pagu *plīsnjiv* (RGNoP 487).⁴⁰ U osnovi je navedenih termina prslav. **plēsъ* (SES2 526, s. v. **plēsen**).

Pridjev *tuhlīv* autori istrorumunjskih repertoara kojima se služimo ne navode. Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. *tuhljīf* na Boljunštini (RBoG 290), *tuhljivo* u Pićnu (PI 121). Pridjev je u uporabi samo u Istri,⁴¹ dakle, Istrorumunji su ga posudili tek nakon dolaska u konačnu postojbinu. U osnovi je pridjeva prslav. glagol **tōxnōti* „usmrđjeti se“ (SES 770, s. v. **tōhel**).

Za *bāčva* v. 1.2.

2.7 Procijediti

U Letaju *ocidi* (*jo ocides*), u Šušnjevcici *prociđi* (*jo procidešk*), u svim ostalim mjestima *prociđi* (*jo procides*). U Škabićima smo čuli i imprf. oblik, *ciđi* (*jo cides*).

Glagoli *ciđi*, *prociđi* i *ocidi* posuđeni su iz nekog čakavskog govora: npr. *ciđiti* u Čabrunićima (ILA 1600), Medulinu (RMG 34), *ciđit* u Mrkočima (RGZM 55), u Dračevici na Braču (RBCG 149), na Hvaru (RPZ 30), *ciđiti* u Bibinjama (RBiG 175), *ciđit* u Splitu (StR 38) < prslav. **cēđiti* (SES2 68); *prosēdit* (IrLA

38 Pridjev *plisnīv* poznaju i u Šušnjevcici i Novoj Vasi: *plisnīv, plisnīve, plisnīvo; plisnīv, plisnīve* i u svim ostalim mjestima za koja smo gore naveli imenicu, ali u obliku *plīsnīv, plīsnīva, plīsnīvo; plīsnīv, plīsnīve*.

39 U Bibinjama oblik *mūfa* rabe u značenju „prokislo, ciknuto, poljućeno vino“ (RBiG 399).

40 Prema distribuciji i imenice i pridjeva (južnije imamo oblike tipa *plisan* i *plisnav* i sl. – OA) čini se da su prihvaćene tek u Istri.

41 Akademijin rječnik ima *tuhlīv* za što je iz navoda literature vidljivo da se odnosi na Istru (ARj XVIII: 888), a i Skok natuknicu *tuhljiv* navodi, prema Miklošiču, za Istru (Skok III: 520)

1600) u Brgudu, *prociđiti* u Medulinu (RMG 190), *prociđit* u Mrkočima (RGZM 495), *prociđiti* na Roveriji (RROG 220), *prociđit* u Selcima na Braču (RBČG 766), *prociđit* na Hvaru (RPZ 258), *prociđit* u Splitu (StR 270) < prslav. **per-* (SES2 561, s. v. **pre-**) + *čēdīti* (SES2 68). Od autora ir. repertoara kojima se služimo samo Dianich ima odgovarajuće oblike: *tsi'di* (VIrI 178) *pro-tsi'di* (VIrI 151).

3 ZAKLJUČAK

Prema očekivanom najveći je dio obrađene terminologije posuđen iz čakavskih govora, jedan dio u Cetinskoj krajini, a jedan dio tek nakon dolaska na Krk i u Istru. Valja napomenuti da je jako teško točno utvrditi stratifikaciju tih čakavizama, budući da u Istri imamo sve te dalmatinske idiome, s kojima su Istrorumunji bili u kontaktu prije selidbe, a koji bi lako mogli biti polazištem obrađenih posuđenica. Znatan je broj tih čakavizama (istro- ili dalmatinsko)mletačkog podrijetla. Izravnih mletacizama u našoj terminologiji nema, svi su preuzeti preko hrvatskih usta. Izvornih rumunjskih oblika jako je malo, uglavnom je riječ o sastavnicama pojedinih sintagmi koje su ili prevedene ili nastale in loco od domaćih i posuđenih elemenata vlastita jezika, uz ogradu da i te riječi mogu biti iz nekog čakavskog idioma Istre ili Dalmacije, a ne iz zajedničkog rumunjskog korpusa. Sve u svemu, statistika ove terminologije poklapa se u potpunosti sa svim istrorumunjskim terminologijama.

KRATICE

ar.	arumunjski
bg.	srednji rod rumunjskoga tipa (dvorod)
bilj.	bilješka
bng.	bez naznake godine
bot.	botanika, botanički
čak.	čakavski
dr.	dačkorumunjski
frank.	franački
ir.	istrorumunjski
jd.	jednina
l.	lice
lang.	langobardski
lat.	latinski
m.	muški rod
mlet.	mletački
mn.	množina
mr.	meglenorumunjski
n.	srednji rod hrvatskoga tipa
OA	osobne ankete
odr.	određeni
prslav.	praslavenski
pt.	pluralia tantum
s. v.	sub voce (pod natuknicom)
sln.	slovenski
stvnjem.	starovisokonjemački
tal.	talijanski
ž.	ženski rod

LITERATURA

- ARj** = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–XXIII*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1880–1976.
- BOE** = Giuseppe Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, Milano: Martello Editore, 1971 (pretisak mletačkoga izdanja iz 1856.).
- CB** = Đurđica Ivančić-Dusper, *Crikveniški besedar*, Crikvenica: Ustanova u kulturi „Dr. Ivan Kostrenčić“, 2003.
- ČDOC** = Hubrecht Peter Houtzagers, *The Čakavian Dialect of Orlec on the Island of Cres*, Amsterdam, 1953.
- ČKG** = Antonio Simonetti, *Čakular kaštelirskega govora klašika*, Poreč: Sintel consulting, d. o. o., 2012.
- ČL** = Mate Hraste – Petar Šimunović, *Čakavisch-deutsches Lexikon I*, Köln – Wien: Böhlau Verlag, 1979.
- DAR** = Gh. Bulgăr – Gh. Constantinescu-Dobridor, *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, București: Editura Saeculum I. O., 2000.
- DARm** = Dina Cuvata, *Dicționar armănescu-machidunescu*, Skopje: Uniea ti cultură-a Armănjlor dit Machidunii, 2006.
- DAS** = Pribislav B. Marinković, *Cincarsko-srpski rečnik = Dicționar armănescu-sârbescu*. Beograd: Srpsko-cincarsko društvo Luņjina, 2009.
- DDAr** = Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromîn*, București: Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1963.
- DDP** = Barbara Buršić Giudici – Pino Orbanich, *Dizionario del dialetto di Pola*, Rovigno – Fiume: Unione italiana – Trieste: Università popolare – Pola: Società di studi e ricerche »Mediteran«, 2009.
- DELI** = Manlio Cortelazzo – Paolo Zolli, *Dizionario Etimologico della Lingua Italiana*, Bologna: Zanichelli, 1999.
- DER** = Alejandro Cioranescu, *Diccionario etimológico rumano*, Tenerife – Madrid: Universidad de la Laguna, 1966.
- DEX** = *Dicționarul explicativ al limbii române*, București: Univers Enciclopedic, 1998.
- DIr** = Richard Sârbu – Vasile Frățilă, *Dialectul istro-român*, Timișoara: Editura Amarcord, 1998.
- DMr** = Theodor Capidan, *Meglenoromâni III: dicționar meglenoromân*, București: Academia Română, bng.
- DRI** = Josif Popovici, *Dialectele romîne IX: dialectele romîne din Istria 2: texte ei glosar*, Halle a. d. Saale: editura autorului, 1909.
- ERHJ** = Ranko Matasović – Tijmen Pronk – Dubravka Ivšić – Dunja Brozović Rončević, *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika: A–Nj*, 2015. – Rukopis, Zavod za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- ESSJ I** = France Bezlaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika I*, Ljubljana: SAZU – Mladinska knjiga, 1976.
- GGDT** = Mario Doria, *Grande dizionario del dialetto triestino*, Trieste: Italo Svevo, 1984.
- GG** = Iva Lukežić – Sanja Zubčić, *Grobnički govor XX. stoljeća: gramatika i rječnik*, Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Grobinščine, 2007.
- ID** = Josip Ribarić, *O istarskim dijalektima*, Pazin: Josip Turčinović, d. o. o., 2002.
- ILA** = Goran Filipi – Barbara Buršić Giudici, *Istriotski lingvistički atlas*. Pula: Znanstvena udruga Mediteran, 1998.
- ImLA** = Goran Filipi – Barbara Buršić Giudici, *Istromletački lingvistički atlas*, Zagreb: Dominović, 2012.
- IrG** = Arthur Byhan, *Istrorumänisches Glossar, Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Leipzig) IV (1899)*, 174–396.
- IrHR** = August Kovačec, *Istrorumunjsko-hrvatski rječnik s gramatikom i tekstovima*, Pula: Znanstvena udruga Mediteran, 1998.
- IrLA** = Goran Filipi, *Istrorumunjski lingvistički atlas = Atlasul Lingvistic Istroromân = Atlante Linguistico Istroromeno*, Pula: Znanstvena udruga Mediteran, 2002.

- JEti** = Vojmir Vinja, *Jadranske etimologije: jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku I–III*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Školska knjiga, 1998–2004.
- LAiČaGgr** = Goran Filipi – Barbara Buršić Giudici, *Lingvistički atlas istarskih čakavskih govora* (građa).
- MALGI** = Radu Flora, *Micul atlas lingvistic al graiurilor istroromâne*, București: Editura Academiei Române, 2003.
- MrA** = Petar Atanasov, *Meglenoromâna astăzi*, Bukurešt: Editura Academiei Române, 2002.
- NDuR** = Davor Mladošić – Maja Milošević, *Naški dubrovački rječnik*, Dubrovnik: Verbum publicum, d. o. o., 2011.
- NNDT** = Gianni Pinguentini, *Nuovo dizionario del dialetto triestino: storico, etimologico, fraseologico* (pretisak izdanja iz 1969.), Udine: Del Bianco Editore, 1984.
- OA** = osobne ankete
- PI** = Šime Ružić Sudčev, *Pičan i pičónski idiomi*, Pula: C.A.S.H., 1999.
- RBCG** = Petar Šimunović, *Rječnik bračkih čakavskih govora*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga, 2009.
- RBiG** = Božidar Šimunić, *Rječnik bibinjskoga govora*, Zadar: Ogranak Matice hrvatske, 2013.
- RBoG** = Ivan Francetić, *Rječnik boljunskih govora*, izvorni rukopis uredila, priredila i popratila etimološkim komentarima Sandra Tamaro, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, 2015.
- RCrG** = Đurđica Ivančić Dusper – Martina Bašić, *Rječnik crikveniškog govora*, Crikvenica: Centar za kulturu Dr. Ivan Kostrenčić, 2013.
- RDG** = Михаило Бојанић – Растислава Тривунац, *Рјечник дубровачког говора*, Beograd: Srpska akademija nauka i umjetnosti, Institut za srpski jezik SANU, 2002.
- REW** = Wilhelm Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1972.
- RGBK** = Petar Milat Panža, *Rječnik govora Blata na Korčuli*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2015.
- RGKG** = Damir Kalogjera – Mirjana Svoboda – Višnja Josipović, *Rječnik govora grada Korčule*, Zagreb: Novi Liber, 2008.
- RGI** = Žarko Martinović, *Rječnik iškoga govora*, Zadar: Gradska knjižnica, 2005.
- RGMŠ** = Mile Bašić, *Rječnik govora mjesta Škabrnje*, Škabrnja: vlastita naklada, 2013.
- RGNoP** = Silvana Vranić – Ivo Oštarić, *Rječnik govora Novalje na otoku Pagu*, Novalja: Grad Novalja – Ogranak Matice hrvatske – Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta, 2016.
- RGS** = Ankica Piasevoli, *Rječnik govora mjesta Sali*, Zadar: Ogranak Matice hrvatske – Sali: Povjerenstvo Matice hrvatske, 1993.
- RGV** = Blaž Jurišić, *Rječnik govora otoka Vrgade II: rječnik*, Zagreb: JAZU, 1973.
- RGZM** = Radoslav Runko, *Rječnik govora zaseoka Mrkoči u Istri*, Rijeka: Naklada Kvarner, 2014.
- RLC** = Marijan Milevoj, *Gonan po nase: rječnik labinske čakavice*, Labin: Mathias Flacius, 2006.
- RMG** = Marija Peruško, *Rječnik međulinskoga govora*, Medulin: Mendula – Općina, 2010.
- RROG** = Slavko Kalčić – Goran Filipi – Valter Milovan, *Rječnik roverskih i okolnih govora*, Pazin: Matica hrvatska Pazin – Zagreb – Naklada Dominović – Pula: Znanstvena udruga Mediteran Pula, 2014.
- RSG** = Siniša Vuković, *Ričnik selaškega govora: rječnik dijalekta Selca na otoku Braču*, Split: Laus, 2001.
- RTCrG** = Duško Geić, *Rječnik i gramatika trogirskoga čakavskoga govora*, Split: Književni krug Split – Trogir: Združeni artisti Trogir, 2015.
- SES** = Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997.
- SES2** = Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana: Modrijan, 2009.
- SIr** = Sextil Pușcariu, *Studii istroromâne 3*, București: Cultura națională, 1929.
- Skok I–IV** = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IV*, Zagreb: JAZU, 1971–1974.
- SR** = Milan Moguš, *Senjski rječnik*, Zagreb: HAZU – Senj: Ogranak Matice hrvatske, 2002.
- StR** = Željko Petrić, *Splitski rječnik*, Split: Naklada Bošković, 2008.

- TIr** = Traian Cantemir, *Texte istroromîne*, București: Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1959.
- VDP** = Vera Glavinić, *Vocabolario del dialetti di Pola*, Pula: Filozofski fakultet, 2000.
- VDVD** = Luigi Miotto, *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata*, Trieste: LINT, 1991.
- VG** = Enrico Rosamani, *Vocabolario giuliano*, Trieste: LINT, 1999.
- VIr** = Ioan Maiorescu, *Itinerario in Istria e vocabolario istriano-romeno*, Trieste: Edizioni Parnaso, 1996.
- VIrI** = Antonio Dianich, *Vocabolario istroromeno-italiano: la varietà istroromena di Briani*, Pisa: Edizioni ETS, 2010.
- VIrR** = Ioan Maiorescu, *Itinerar in Istria și vocabular istriano-român*, Iași: H. Goldner, 1900.
- VPB** = Marino Dussich, *Vocabolario della parlata di Buie d'Istria*, Rovinj: Unione Italiana Fiume – Università Popolare Trieste, 2008.
- VPI** = Antonio Vascotto, *Voci della parlata isolana nella prima metà di questo secolo*, Imola: Grafiche Galeatti, 1987.

POVZETEK

Izbrani istroromunski ampelonimi 4

Prispevek govori o istroromunskih terminih, ki so v zvezi z vinsko trto (*Vitis vinifera*). Zajeti so nazivi iz vseh krajev v Istri, kjer še vedno govorijo istroromunsko. Obdelanih je okoli sedemdeset oblik (osnovnih besed in besednih zvez), ki smo jih dobili kot odgovore na 14 vprašanj s pomočjo posebej pripravljene vprašalnice. Termini so leksikološko in etimološko obdelani. Vsakega avtor potrdi in primerja z gradivom iz vseh dostopnih istroromunskih slovarjev in glosarjev drugih avtorjev, pa tudi z gradivom iz različnih slovarjev za hrvaške, (istro)beneške, istriotske in slovenske istrske govore. Za vsako obdelano besedo je podana etimološka rešitev. Po pričakovanju je večina obdelane terminologije prevzeta iz čakavskih hrvaških govorov, del v Cetinski krajini, del pa po prihodu Istroromunov na Krk in v Istro. Treba je poudariti, da je zelo težko natančno opredeliti stratifikacijo teh čakavizmov, ker srečamo v Istri tudi vse dalmatinske čakavske govore (razen lastovskih), s katerimi so bili govorci istroromunščine v stiku pred selitvijo in ki bi lahko bili izhodišče obdelanih terminov. Velik del teh prevzetih besed je (istrsko- ali dalmatinsko)beneškega izvora. Neposrednih izposojenk iz (istro)beneščine v prikazani terminologiji ni, vse so v istroromunščino prišle prek hrvaških govorov. Izvirnih romunskih besed je malo, v glavnem gre za elemente besednih zvez, ki so ali prevedene ali pa so nastale *in loco* iz domačih in prevzetih elementov iz lastnega jezika, s pripombo, da je tudi v tem primeru (prevzetih slavizmov) možno prevzemanje bodisi iz čakavskih govorov v Istri ali v Dalmaciji, ne nujno iz skupnega romunskega korpusa. Statistika tukajšnje obdelane terminologije ne odstopa bistveno od statistike drugih istroromunskih terminologij.